

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานะที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโต ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ไม่เพียงแต่เฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่ยังมี การขยายตัวของเมืองไปยังเมืองใหญ่ในภูมิภาคต่างๆ จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากจังหวัดเล็กๆ ไปสู่การเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัว ทั้งทางด้านการขยายพื้นที่ จำนวนประชากร และเกิดความเจริญ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ การขยายตัวของเมืองจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทาง กายภาพของพื้นที่ เช่น การขยายเมืองออกไปสู่ชนบท การเพิ่มขึ้นของเส้นทางการคมนาคม การเพิ่ม ของจำนวนประชากร รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวิถีความเป็นอยู่ของประชากร ซึ่งดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล (2539) กล่าวว่า กระบวนการเป็นเมือง หรือ Urbanization สามารถมองได้ หลายแง่มุม โดยทั่วไปในสายตาของนักประชากรศาสตร์ กระบวนการเป็นเมือง หมายถึงสัดส่วนที่ เปลี่ยนแปลงไปของประชากรที่อยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า เมือง (Urban หรือ City) แต่เมืองมีความหมาย ได้หลายอย่าง เช่น เมือง อาจจะหมายถึง กลุ่มของอาคารที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งอยู่รวมกันอย่าง หนาแน่น หรือเป็นอาณาบริเวณที่ประชากรมีอำนาจปกครองตนเอง นั่นคือ มีรัฐบาลท้องถิ่นหรือ เทศบาลเมือง นอกจากนี้ในฐานะที่เป็นระบบสังคมเมืองถือได้ว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความ ซับซ้อนของโครงสร้าง และหน้าที่ของชุมชนทางด้านการผลิต การบริโภค ตลอดจนการกระจาย สินค้าและบริการ การอบรมสมาชิกใหม่ให้รู้ระเบียบสังคม การมีส่วนร่วมในสังคม การควบคุมทาง สังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก เช่นเดียวกับจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ถือ ว่ามีความเจริญรองจากกรุงเทพมหานคร และมีการขยายตัวของธุรกิจต่างๆ มีการหลั่งไหลของ ประชากรเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมไปถึงเป็นแหล่งรวมของสถาบันการศึกษามากมาย

จะเห็นได้ว่า อ.เมืองเชียงใหม่ เป็นแหล่งรวมของความเจริญทั้งการขยายถนน และการ เพิ่มมากมายของห้างสรรพสินค้า รวมถึงประชากรที่กระจุกตัว และเข้ามาหางานทำในตัวเมือง

เชียงใหม่ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า เชียงใหม่เป็นเมืองหนึ่งที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประเทศ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้กำหนดให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักเมืองหนึ่งในภาคเหนือนอกจากจังหวัดอื่นๆ การที่เชียงใหม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภูมิภาคนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ธุรกิจท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวางแพร่หลาย จึงได้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั้งภายในและภายนอกประเทศหลั่งไหลมาเยือนเชียงใหม่มากขึ้น ในภาคอุตสาหกรรมได้มีการจัดตั้งโรงงานทั้งขนาดย่อมและขนาดใหญ่ขึ้นอย่างมากมาย โดยมีการจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเกษตรต่างๆ มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่รอยต่อระหว่าง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จากการที่ได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงงานภาคอุตสาหกรรม ทำให้แรงงานจากชนบท และจากถิ่นอื่น ได้อพยพหลั่งไหลเข้ามาขายแรงงานเพิ่มขึ้น จากกรณีดังกล่าวทำให้เมืองเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน เช่น จำนวนประชากรในเขตเมือง ยานพาหนะ อาคารร้านค้า ศูนย์สรรพสินค้า โรงงานอุตสาหกรรม บ้านจัดสรร อาคารชุด สนามกอล์ฟ แหล่งชุมชนแออัด ชยะ สิ่งแวดล้อม และเกิดมลพิษเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย (สัมพันธ์ ไชยะ, 2536) รวมถึงการมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ ในปี 2549 การจัดให้มีตลาดนัดถนนคนเดินทุกวันอาทิตย์ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาในวันหยุดเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการหลั่งไหลของผู้ที่เข้ามาทำการค้าขาย โดยส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าจากต่างอำเภอ ทำให้เกิดการกระจุกตัวของระบบเศรษฐกิจของจังหวัดอยู่ในตัวเมือง และสิ่งที่เห็นได้ชัดในเรื่องของการเติบโต และการกลายเป็นเมืองของเชียงใหม่ คือเรื่องของการโตของพื้นที่ โดยจะเห็นได้จากความเจริญอย่างรวดเร็วในเชิงพื้นที่ของตัวเมือง เช่น ถนนนิมมานเหมินท์ ที่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีราคาแพงมาก และได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากบนถนนสายนี้ กล่าวคือ เป็นแหล่งที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยว สถานศึกษา รวมไปถึงเป็นตลาดของที่พักอาศัยก็ว่าได้ ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันมีการขยายตัวของธุรกิจที่พักอาศัยบนถนนนิมมานเหมินท์เป็นอย่างมาก ทั้งคอนโดมิเนียม หอพัก โรงแรม เพื่อเป็นการรองรับทั้งนักท่องเที่ยว และผู้คนที่หลั่งไหลเข้ามาอาศัยอยู่ในตัวเมืองอย่างเห็นได้ชัด และจากผลพวงของการเปิดให้มีการค้าเสรี ทำให้มีบริษัทข้ามชาติมากมายหลั่งไหลมาลงทุน และสามารถ

เติบโตได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อต่างๆ ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนชาวเชียงใหม่เป็นอย่างมาก เช่น เทสโก้ โลตัส คาร์ฟู หรือเซเว่นอีเลฟเว่น เป็นต้น

นอกจากนี้การที่นโยบายของรัฐได้สนับสนุนให้เชียงใหม่เกิดความเป็นเมืองนั้นยังสามารถดูได้จากการผลักดันโครงการต่างๆ หรือที่เรียกว่า Mega Project ต่างๆ ที่รัฐผลักดันให้เกิดขึ้นที่เชียงใหม่ได้มีการสนับสนุนงบประมาณหลายพันล้านบาททั้งโครงการพัฒนาท่าอากาศยานเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาค หรือ Aviation Hub และยังมีโครงการสร้างเชียงใหม่ให้เป็น Hub ทางด้านการท่องเที่ยว มีการเติบโตของธุรกิจโรงแรม และที่พักอาศัยเป็นจำนวนมาก มีการสร้างไนท์ซาฟารี โครงการปรับปรุงถนนวัฒนธรรมสายเชียงใหม่-สันกำแพง ซึ่งมีการพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของเชียงใหม่ได้ง่ายดายและสะดวกมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของเมืองเชียงใหม่เองได้สร้างปัญหาที่มักจะตามมากับความเป็นเมืองอย่างมากมาย โดยอาจแบ่งเป็นปัญหาในด้านต่างๆ ได้แก่ (สน่ห์ ญาณสาร, 2547)

1. ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาการอพยพเคลื่อนย้าย ซึ่งอาจมีการเคลื่อนย้ายของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมือง และจากเมืองอื่นๆ เข้าสู่เมืองใดเมืองหนึ่ง หรือการเคลื่อนย้ายของประชากรภายในเมืองนั้นๆ เอง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก และแหล่งเสื่อมโทรม

2. ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาอัตราการว่างงานสูงขึ้น ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมบริการและสาธารณูปโภคต่างๆ ที่สูงขึ้น

3. ปัญหาทางการเมือง เช่น ปัญหาการบริหารหรือการปกครองที่ยุ่งยาก ปัญหาการใช้หรือการปฏิบัติตามนโยบายและแผนที่กำหนดไว้ ปัญหาการวางแผน เรื่องการใช้ที่ดิน เป็นต้น

4. ปัญหาทางด้านมนุษยชาติ เช่น ปัญหาคุณภาพชีวิตในเมืองที่เลวลง ปัญหาสุนทรียภาพหรือความสวยงามของเมืองที่ลดน้อยลง

5. ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลภาวะทางอากาศ น้ำ และเสียงที่มากและรุนแรงขึ้น ปัญหาน้ำท่วมและการระบายน้ำ ปัญหาขยะมูลฝอยและกากของเสีย หรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ปัญหาความเสื่อมโทรมของเมือง

จากวิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นยุคที่เงินบาทลอยตัว ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศได้รับความกระทบอย่างมาก ทำให้บริษัทเอกชน และสถาบันการเงินหลายแห่งต้องปิดตัวลง ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวทำให้รัฐบาลในขณะนั้นมีมาตรการต่างๆ มากมายในการแก้ปัญหา และกระตุ้นเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงในแนวนโยบายการคลังและวิธีการดำเนิน นโยบายการคลังมากพอสมควร การเปลี่ยนแปลงบางอย่างก็เป็นไปตามกรอบแนวคิดเดิม เช่น การใช้การขาดดุลการคลังจำนวนมากและต่อเนื่องหลายปีเป็นเครื่องมือช่วยพยุงหรือกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการใช้นโยบายการคลัง ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ ประเทศไทยไม่คุ้นเคย เช่น การใช้มาตรการกึ่งการคลัง การใช้เงินนอกงบประมาณผ่านกองทุนและเงินทุนหมุนเวียนนอกงบประมาณ การเพิ่มสัดส่วนของงบกลางกว่าเท่าตัวจากในอดีตซึ่งส่วนใหญ่เพื่อสนองตอบนโยบายทางการเมือง การริเริ่มจัดสรรงบให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดตามแนวคิดการพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเบิกจ่ายงบประมาณและบริการงานภาครัฐ เป็นต้น (สมชัย จิตสุชน, 2549 ที่มา <http://www.bangkokbiznews.com/2006/special/tdri/tdri006.pdf>) จากนั้นนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการจัดสรรงบประมาณให้กับผู้ว่าราชการ ซึ่งในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยเน้นการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการผลักดันให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Aviation Hub) การจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการเกิดของหน่วยธุรกิจใหม่ ซึ่งบางบริษัทได้ขยายตัวจากเมืองหลวงออกมาสู่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดการจ้างงานที่มากขึ้น เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชากรมากขึ้น เมืองเชียงใหม่จึงเติบโตอย่างรวดเร็ว และนำมาซึ่งปัญหาด้านต่างๆ มากมาย

ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ล้วนเป็นผลกระทบจากการเจริญเติบโตของเมืองแทบทั้งสิ้น โดยเริ่มตั้งแต่มีการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยประชากรทั้งต่างจังหวัดและต่างอำเภอต่างหลั่งไหลเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้เชียงใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาการติดขัด ทั้งยังฝุ่นควัน มลภาวะ ซึ่งทำให้เกิดการขยายถนนมาตั้งแต่ปี 2540 ซึ่งมีการตัดถนนใหม่เพื่อขยายถนนในหลายๆ แห่ง เพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะ

นอกจากนี้ยังพบว่า รศ.ดร.อุษณีย์ วิจิเขตคำนวม เสนอผลงานวิจัยที่ทำร่วมกับ Dr. Karmen ผู้เชี่ยวชาญ Fulbright จากอเมริกา ว่าในปี พ.ศ. 2541 ฝุ่นละอองขนาด PM 2.5 (PM 2.5 คือ ฝุ่นที่มีขนาดเล็ก 2.5 ไมครอน, 1 ไมครอน = 1 ในล้านเมตร) และ PM 10 ในฤดูแล้งบางจุดของเมืองมีค่าสูงกว่ามาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับสากลถึง 4 เท่า ที่ตลาดวโรรสมี PM 2.5 สูงถึง

265.3 ไมครอน ในขณะที่ค่ามาตรฐานสหรัฐกำหนดค่าไม่เกิน 65 ไมครอนต่อลูกบาศก์เมตร อนุภาค เล็กๆนี้ สามารถเข้าไปถึงปอดชั้นในสุดของมนุษย์และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพ สาเหตุหลัก ของปัญหาคือการเผา ไม่ว่าจะเป็นการเผาขยะ เผาเศษใบไม้ เผาไร่นา และ โดยเฉพาะการเผาป่าเพื่อ หวังให้เกิดเผาะ (เห็ดถอบ) เจริญเติบโตในปีต่อไป การจราจร ซึ่งมีจำนวนพาหนะมากและขาดการ ตรวจสอบสภาพรถ และการก่อสร้างถนน รวมทั้งไหล่ถนนที่เป็นดิน (ที่มา: <http://www.geocities.com/cm2546/cm7.html>)

การเกิดขึ้นของมลภาวะเหล่านี้ นอกจากจะทำให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมของเมือง แล้ว ผลเสียอย่างใหญ่หลวงที่ตามมาก็คือ ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่ง ผศ.พญ.มูทิตา ตระกูลทิวกกร ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำเสนอผล การศึกษาที่ทำพร้อมกันทั่วโลก พบว่าสถิติของประเทศไทยเด็กที่เป็นโรคมุมิแพ้ในจังหวัดเชียงใหม่ ในวัยต่ำกว่า 6 ขวบที่เป็นโรคมุมิแพ้มีจำนวนไม่สูงมาก แต่ในวัย 13 ปีขึ้นไปกลับมีจำนวนใกล้เคียง กับในกรุงเทพฯ (การศึกษาหลายแห่งชี้ว่ามลพิษในอากาศมีความสัมพันธ์กับอาการหอบหืดในเด็ก และผู้ใหญ่ ผศ.นพ. พงษ์เทพ วิวรรณะเดช ภาควิชาสาธาณสุขชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชี้แจงว่าฝุ่นละอองละเอียดขนาดเล็กลงกว่า 10 ไมครอนนั้นจะแทรกเข้าระบบ ไปในระบบทางเดินหายใจและจะทำให้เนื้อเยื่อปอดแข็งไม่ทำงาน “สถิติผู้ป่วยด้วยมะเร็งปอดใน เชียงใหม่สูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย” และเชียงใหม่มีอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดิน หายใจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ข้อมูลจากสาธาณสุขจังหวัดเชียงใหม่พบว่าในปี พ.ศ. 2542 ประชากร 100,000 คน มีผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ 42,739 คน (42%) เพิ่มจากปี พ.ศ. 2537 ที่ มีอัตราผู้เจ็บป่วย 33,000 คนต่อประชากร 100,000 คน (33%) และจากปัญหาด้านการจราจรทำให้ เกิดการสร้างสะพานยกระดับขึ้นในหลายๆ แห่งของเมืองเชียงใหม่ ประมาณ ปี 2543 ซึ่งประชาชน จำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างสะพานยกระดับ เพราะเป็นการทำลายทัศนียภาพอันสวยงาม ของเมืองเชียงใหม่ ก็เป็นอีกประเด็นที่เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชน นอกจากนี้ยังตามมาด้วย ปัญหาขยะล้นเมือง ที่เกิดขึ้นในช่วงประมาณ พ.ศ.2546-2547 ซึ่งทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้นกับจังหวัด ไกล่เคียง ในเรื่องของการที่เอาขยะจากเมืองเชียงใหม่ ไปทิ้งตามพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดใกล้เคียง ทั้ง ลำพูน ลำปาง แพร่ พะเยา เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่เรื้อรังมานานหลายปีจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึง

ถึงปัญหาที่ได้รับการต่อต้านจากประชาชนในทุกพื้นที่ในเขตเมือง คือการต้องการขยายถนนของเทศบาล ซึ่งมีประชาชน รวมไปถึงหน่วยงานต่างๆ จำนวนมากคัดค้านการขยายถนน โดยได้ทำป้ายผ้าติดไว้ตามถนนสายต่างๆ เพื่อแสดงออกถึงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เป็นต้น

ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง และนำมาซึ่งการเคลื่อนไหวของประชาชนในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นรูปแบบของการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ โดยการรวมตัวกันนั้นอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ และการรวมตัวอีกรูปแบบหนึ่งก็คือว่าเป็นการรวมตัวแบบเป็นทางการก็คือ การรวมกลุ่มหรือรวมตัวกันในรูปแบบของประชาสังคม เพื่อให้เกิดอำนาจในการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงเกิดอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาล ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้เกิดการเคลื่อนไหวขององค์กรภาคประชาชนมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาท้องถิ่นของตน ประกอบกับรัฐธรรมนูญ ปี 2540 ที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจของรัฐ ซึ่งในตอนนั้นประชาชนที่เห็นด้วยกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็จะใช้สัญลักษณ์สีเขียว แต่ถ้าคัดค้านก็จะใช้สัญลักษณ์สีเหลือง ซึ่งจากประเด็นนี้ ทำให้ประชาชนหันมาสนใจการเมือง หรือมีความต้องการในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน คัดค้าน หรือสนับสนุนรัฐ ซึ่งไม่เฉพาะแต่เรื่องการเมืองเท่านั้น ประชาชนยังมีการรวมตัวและเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องในเรื่องอื่น เช่น กลุ่มเกษตรกร ที่เรียกร้องเกี่ยวกับการประกันราคาพืชผล เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีการรวมตัวกันของประชาชนที่เข้มแข็งขึ้น และต่อเนื่องก็ทำให้เกิดการรวมตัวของประชาชนที่เรียกว่า ประชาสังคม เกิดขึ้น

การเกิดขึ้นของประชาสังคม ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อรองและตรวจสอบอำนาจของรัฐ หรือรวมตัวกันเพื่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมือง หรือสังคมก็ตาม มีการรวมตัวกันขึ้นเพื่อใช้กลไกของประชาสังคมในการที่จะให้รัฐตอบสนองความต้องการ ซึ่งในส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ได้มีการรวมตัวของกลุ่มประชาสังคมในหลายๆ รูปแบบ เช่น ชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์ให้ชาว

เชียงใหม่รักสิ่งแวดล้อม และร่วมกันประหยัดพลังงาน มูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง(เชียงใหม่) ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อติดตาม ศึกษา และวิจัยความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม และองค์กรต่างๆ อีกมากมายที่มาร่วมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เมืองเชียงใหม่เกิดการพัฒนา กล่าวคือ ภาควิชาสังคมเชียงใหม่ เครือข่ายชาวพุทธเชียงใหม่ เครือข่ายแก้ปัญหาน้ำท่วมเชียงใหม่ทั้งระบบภาคประชาชน ชุมชนฮักกำแพง กลุ่มสล่าล้านนา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มและเครือข่ายประชาสังคมเหล่านี้ได้มีการเคลื่อนไหวในการพัฒนา และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ ในเขตเมืองเชียงใหม่ อาทิเช่น ชาวชุมชนวัดอุโมงค์ ชาวบ้านวัดเกต ฯลฯ ซึ่งมักมีการรวมตัวกันในการพัฒนา และแก้ปัญหาในพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ หรือการกลายเป็นเมืองของเมืองเชียงใหม่อย่างรวดเร็วนี้ มีผลทำให้กลุ่มประชาสังคมมีพฤติกรรมเคลื่อนไหวต่อการแก้ปัญหาในลักษณะใด ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษาถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาสังคมต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษารูปแบบของการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาสังคมในเขตเมืองเชียงใหม่ ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นของเมืองเชียงใหม่ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัด และได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของประชาสังคมอีกทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นในเขตเมืองเชียงใหม่ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเคลื่อนไหวของประชาสังคมในเขตเมืองเชียงใหม่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเป็นเมือง

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาถึงการเคลื่อนไหวของประชากรสังคมในเมืองเชียงใหม่ ต่อประเด็นปัญหาที่เกิดจากความเป็เมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 - พ.ศ.2551 โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

1. ศึกษาในส่วนของการเป็นเมืองของเมืองเชียงใหม่ รูปแบบความเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นของเขตเมืองเชียงใหม่ วัดจากมิติทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยมิติทางด้านสังคมวัดได้จากจำนวนประชากรของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การย้ายถิ่นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของประชากร รายได้ต่อปีของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกา ทางด้านเศรษฐกิจวัดได้จากการใช้ที่ดิน การใช้พื้นที่เชิงเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ การเกิดของแหล่งสรรพสินค้าต่างๆ และข้อมูลการเข้ามาประกอบธุรกิจของบรรษัทข้ามชาติในเมืองเชียงใหม่ โดยศึกษาจากภาพถ่ายดาวเทียม IKONOS และ google earth ส่วนมิติด้านการเมืองศึกษาจากนโยบายการพัฒนาต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดความเป็นเมือง และในมิติด้านปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของเมืองเชียงใหม่ ทั้งปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาด้านมนุษยชาติ ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม
2. ศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาสังคมต่อการแก้ปัญหา หรือสะท้อนปัญหาของเมืองเชียงใหม่อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งได้แก่ 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเพื่อนร่วมงาน (POP) ภาคิคนักเจียงใหม่ ชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ ชาวบ้านวัดเกต ชุมชนสุเทพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

กลุ่มเพื่อนร่วมงาน (POP) มีจุดมุ่งหมาย คือ

สร้างองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการรับมือกับปัญหา และสิ่งต่างๆ ที่เข้ามา

กระทบกับวิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่ ให้ชาวบ้านได้พึ่งตนเองได้มากที่สุด

ภาคิคนักเจียงใหม่ มีจุดมุ่งหมาย คือ

1. เพื่อปกป้องและเชิดชูพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองในถิ่นไทยงามสืบไป
2. เพื่อปกป้องคอบุสสุเทพ-สายน้ำปิงซึ่งเป็นรากฐานแห่งชีวิตของคนเจียงใหม่
3. เพื่อปกป้องวัฒนธรรมที่งดงามของท้องถิ่น จากการพัฒนาที่ไม่มีธรรม

4. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งให้กับสังคม ให้พลเมืองได้มีส่วนในการกำหนดทิศทางการพัฒนา วัฒนธรรมที่ยั่งยืนร่วมกัน

ชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ มีจุดมุ่งหมาย คือ

1. รณรงค์เชิญชวนให้ชาวเชียงใหม่เห็นคุณค่าของการใช้รถจักรยานและหันมาใช้กันแพร่หลายมากขึ้น

2. ลดมลพิษจากไอเสียและมลภาวะทางเสียงในเขตเมืองเชียงใหม่

3. ลดปัญหาจราจรติดขัดและประหยัดพลังงาน

4. เป็นทางเลือกในการออกกำลังกายของคนเชียงใหม่

5. ส่งเสริมให้เมืองเชียงใหม่น่าอยู่และน่ามาท่องเที่ยวสำหรับชาวไทยและต่างประเทศ

ส่วนในด้านของชุมชนวัดเกต และชุมชนสุเทพ ก็ได้มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการรวมตัวกันของชาวบ้านวัดเกต ทั้งในเรื่องของการคัดค้านการขยายถนน และพลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ส่วนชุมชนวัดอุโมงค์ก็ได้มีการเคลื่อนไหวในเรื่องของการคัดค้านการสร้างตึกสูง รวมถึงการขยายถนนของเทศบาลด้วย

1.4 นิยามศัพท์

ความเป็นเมือง (urbanization) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากชนบทเป็นเมืองโดยการกระบวนการกลายเป็นเมือง สามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ ทั้งในด้านการเกิดการขยายของพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง กล่าวคือมีการเปลี่ยนจากสังคม และเศรษฐกิจที่เรียบง่าย เป็นระบบที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ เมืองจะมีประชากรหนาแน่น และประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งส่วนที่เป็นชนบทนั้น จะมีประชากรเบาบาง และประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

โดยกระบวนการกลายเป็นเมืองสามารถวัดได้จาก การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่ การขยายตัวของระบบการคมนาคมขนส่ง การขยายตัวของเขตเมืองไปสู่ชนบท การเกิดขึ้นของแหล่งอุตสาหกรรม และห้างสรรพสินค้า การเข้ามาประกอบกิจการของบริษัทยักษ์ชาติ เป็นต้น รวมถึงรูปแบบของการเมืองที่มีการกระจายอำนาจทางการเมืองสู่ท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยมีการกระจายอำนาจของรัฐบาล ไปสู่ส่วนท้องถิ่น ให้พื้นที่ต่างๆ มีการปกครองตนเอง และประชาชนในพื้นที่มีสิทธิในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นของตนเอง

ประชาสังคม (Civil Society) หมายถึง ประชาชนที่รวมตัวกันบนฐานของความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยสำนึกของความเป็นพลเมือง ซึ่งอาจมองว่าในการเกิดของประชาสังคมนี้เป็นเรื่องประชาชน หรือกลุ่มคนที่มีของอุดมการณ์ร่วมกัน รวมตัวกันเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่ม หรือองค์กรที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐ แต่เป็นกลุ่มหรือองค์กรภาคประชาชน ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน หรือสังคม ซึ่งเป็นการเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบความเป็นเมืองของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเป็นเมืองของเมืองเชียงใหม่
3. เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคม ในการแก้ปัญหาเมืองเชียงใหม่ต่อไป